

Alkoholisõltuvus on haigus, mille raviks tuleks jõud ühendada

Eesti TEH võrgustiku aastakonverents 2015

Jane Alop, MA MPH

TAI, Programm “Kainem ja tervem Eesti”

Alkoholism – müüdid ja tegelikkus

- Tegemist on aju kroonilise haigusega
- 44% 15–16-aastastest noortest on 20+ korda elu jooksul alkoholi tarvitanud
- Eestis oli 2014. aastal 4,7% inimesi, kes tarvitasid IGA PÄEV alkoholi (*Täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuring*)
- Eestit iseloomustab Euroopa Liidu kõrgeim alkoholi liig- ja kuritarvitamise levimus miljoni elaniku kohta
- Vale on arvata, et Eestis on tegemist ravikindlustamata isikutega

Alkoholitarvitajate osakaal tarvitamise harjumuste järgi

Eesti Statistikaameti andmetel on Eestis 2014. aastal inimesi vanuses 15+ ca **1 107 000** inimest

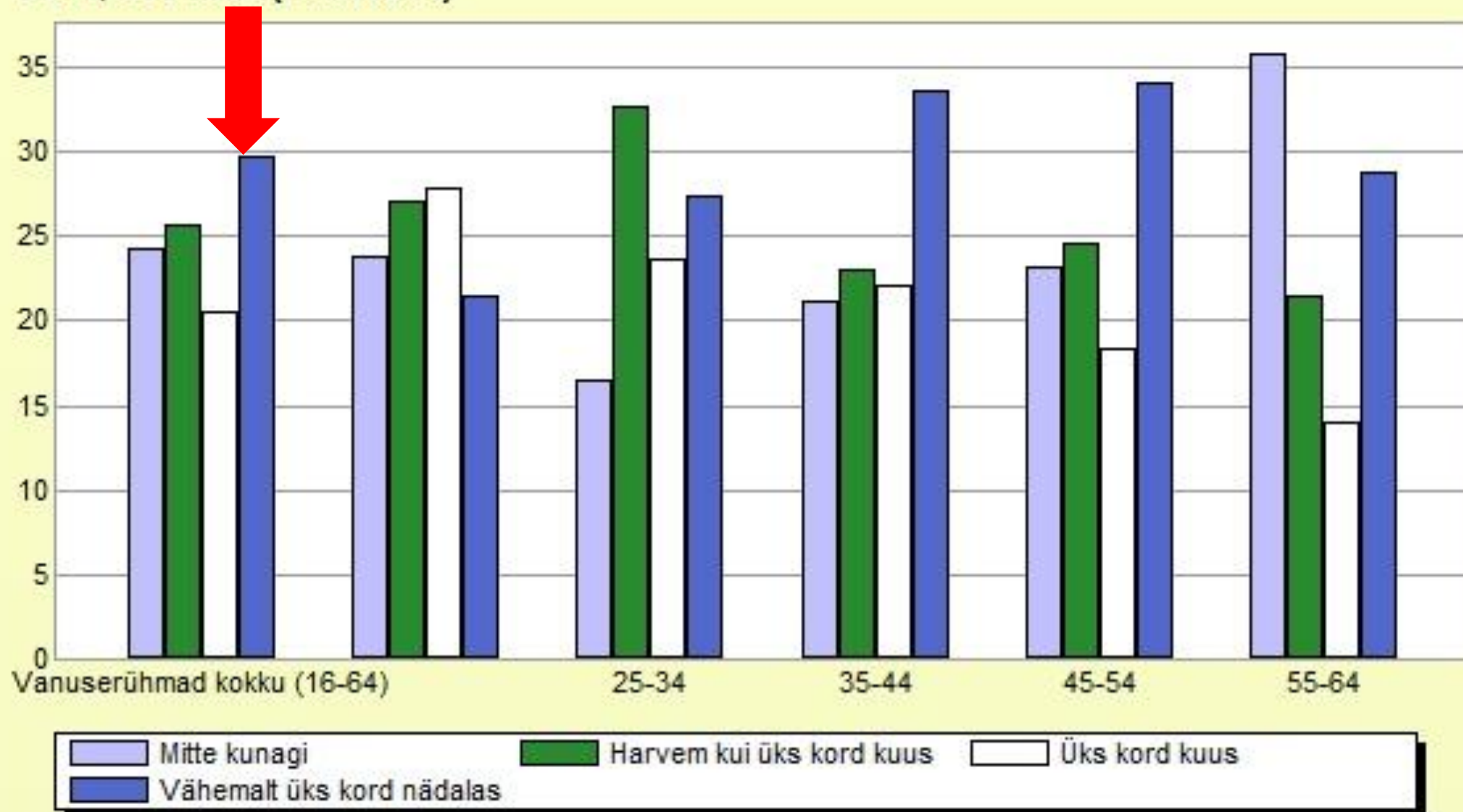
Allikas:

J. Rehm 2012, Alcohol consumption, alcohol dependence and attributable burden of disease in Europe.

“binge drinking” MEHED

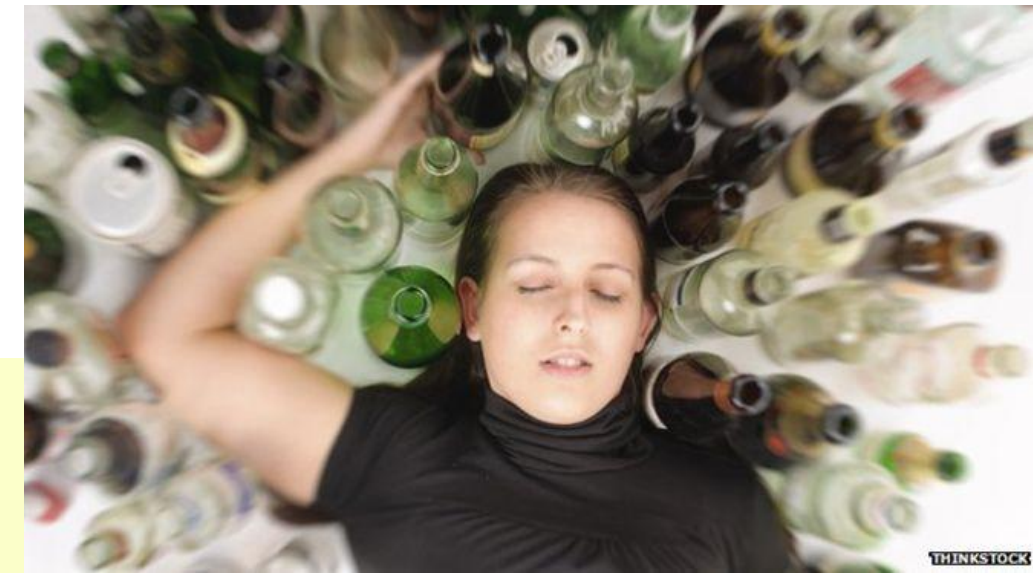
Korraga vähemalt kuue alkoholiannuse tarvitamine
--- Sagedus, Vanuserühm.
2014, Mehed. (Protsent)

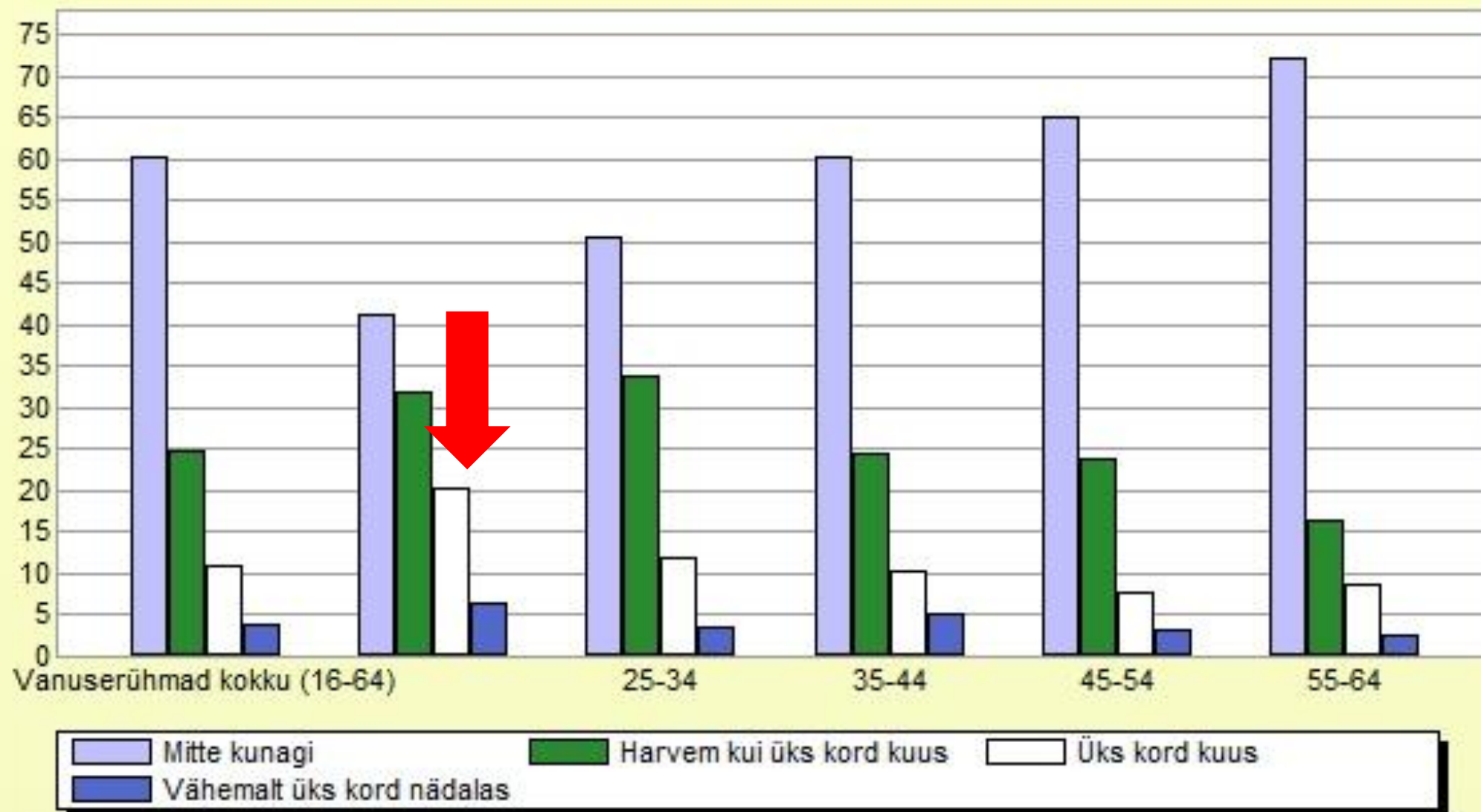
© Tervise Arengu Instituut

Allikas: Tervise Arengu Instituut, Täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuring

“binge drinking” NAISED

Korraga vähemalt kuue alkoholiannuse tarvitamine
--- Sagedus, Vanuserühm.
2014, Naised. (Protsent)

© Tervise Arengu Instituut

Allikas: Tervise Arengu Instituut, Täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuring

Euroopa Strukturfondi poolt rahastatud programm “Kainem ja tervem Eesti” 2014–2020

Programmi eesmärgid

- Alkoholi liigtarvitamise varajase avastamise ja nõustamise teenuse arendamine ja osutamine
- Alkoholisõltuvuse ravi teenuse arendamine ja osutamine
- Teadlikkust suurendavad tegevused

Toetuse andmise tingimused programmile “Kainem ja tervem Eesti”

1. Alkoholi liigtarvitamise varajase avastamise ja nõustamise teenuse arendamine ja osutamine

- **AUDIT-C ja AUDIT metoodika juurutamine** üldarstiabis alkoholi liigtarvitamise varajaseks avastamiseks
- **Lühisekkumise meetodi juurutamine** üldarstiabis
- **Pereõdede ja perearstide koolitamine** lühisekkumise läbiviimiseks
- **Peremeditsiini ja eriarstiabi koostöö** alkoholitartvitamise häirega patsientide kliinilise käsitluse parandamiseks

AUDIT (AUDIT-C)

1. Kui sageli Te tarvitate alkoholi sisaldavaid jooke?

- 0 Mitte kunagi
- 1 Umbes kord kuus või harvem
- 2 2-4 korda kuus
- 3 2-3 korda nädalas
- 4 4 korda nädalas või sagedamini

Mõeldud on ka vähese alkoholisisaldusega jooke nagu siider, lahja õlu.

2. Mitu annust Te tavaliselt korraga alkoholi joote?

- 0 1-2 annust
- 1 3-4 annust
- 2 5-6 annust
- 3 7-9 annust
- 4 10 või rohkem

1 annus on näiteks:

½ pudelit (250 ml) 5-5,3% õlut või

1 pokaal (120 ml) 12% veini või

1 pits (40 ml) 40% kanget alkoholi

---

3. Kui sageli olete joonud korraga 6 või enam annust?

- 0 Mitte kordagi
- 1 Harvem kui kord kuus
- 2 Kord kuus
- 3 Kord nädalas
- 4 Iga päev või peaaegu iga päev

Kui küsimuste nr 2 ja 3 punktisumma on 0, võite jätkata küsimustega nr 9 ja 10.

4. Kui sageli on Teil viimase aasta jooksul juhtunud nii, et kui Te tarvitasite alkoholi, ei suutnud Te alkoholi tarvitamist enam peatada?

- 0 Mitte kordagi
  - 1 Harvem kui kord kuus
  - 2 Kord kuus
  - 3 Kord nädalas
  - 4 Iga päev või peaaegu iga päev
-

Lühisekkumise meetod

Eesmärk on alkoholi liigtarvitamise **probleemi märgata** ja arukalt juhtida patsiendi tähelepanu sellega tegelemise vajadusele ja võimalustele.

Lühisekkumise käigus ollakse **mõistev, toetav ja julgustav**:

- Patsiendile antakse tagasiside tema tervisliku seisundi kohta, mis suure tõenäosusega on põhjustatud alkoholi liigtarvitamisest
- Rõhutatakse patsiendi enda vastutust oma tervisliku seisundi ja selle muutmise eest
- Antakse selged juhtnöörid tervislikumaks käitumiseks
- Hinnatakse alternatiive ja valitakse koos patsiendile sobivaim viis käitumise muutmiseks

Toetuse andmise tingimused programmile “Kainem ja tervem Eesti”

2. Alkoholisõltuvuseravi teenuse arendamine ja osutamine

- arendada välja kaasaegne **alkoholisõltuvuseravi ja taastusabi süsteem**
- tagada koolituste, juhiste, võrgustikutöö ja kompetentse personali olemasolu teenuste osutamiseks

Alkoholisõltuvus RHK-10

Sõltuvust võib kindlalt diagnoosida juhul, kui mingil ajahetkel eelneva aasta jooksul on esinenud kolm või enam järgmist sümptomit:

- tugev tung või sundmõte tarvitada ainet
- võimetus kontrollida aine tarvitamisel käitumist, tarvitamise kestust ja aine hulka
- aine tarvitamise lõpetamisel või vähendamisel tekkiv võõrutusseisund
- tolerantsuse teke
- vaba aja veetmise teiste võimaluste ja huvide progresseeruv taandumine aine tarvitamise ees
- aine tarvitamise jätkamine vaatamata ilmsetele kahjustavatele tagajärgedele

Psühhiaatri poole ambulatoorselt pöördunud **MEHED**

	....Alkoholparanoid (F10.51)	0,32 %
	....Võõrutusdeliirium alkoholist (F10.4)	0,42 %
	....Alkoholhallutsinatoorne häire (F10.52)	1,48 %
	....Võõrutusseisund alkoholist (F10.3)	38,46 %
	....Alkoholsõltuvus (F10.2)	59,33 %

Psühhiaatri poole ambulatoorselt pöördunud **NAISED**

	....Alkoholparanoid (F10.51)	0,32 %
	....Võõrutusdeliirium alkoholist (F10.4)	0,42 %
	....Alkoholhallutsinatoorne häire (F10.52)	1,48 %
	....Võõrutusseisund alkoholist (F10.3)	38,46 %
	....Alkoholsõltuvus (F10.2)	59,33 %

“Teenused on, aga ravi ei ole”

**Alkoholi kuritarvitamise ja sõltuvuse ravilõhe
mediaan on 92%,
mis tähendab, et
ravi saab vaid 8% patsientidest**
Eestis on see 6% statistika andmete alusel

Kohn et al. Bull World Health Organ 2004;82(11)

Toetuse andmise tingimused programmile “Kainem ja tervem Eesti”

2. Alkoholisõltuvuseravi teenuse arendamine ja osutamine

- **Ravijuhendi koostamine** – Alkoholi tarvitamise häirega patsientide käsitus
- **Patsiendijuhendi koostamine** ravisooostumuse suurendamiseks ja patsiendi lähedaste teavitamiseks
- Riigihanke kaudu **terviklahendusi pakkuvate teenuseosutajate** otsimine ja lepingute sõlmimine

Ravijuhendi peamised soovitused

- patsiendi **motivatsiooni** ja ravisoostumuse pidev hindamine ja hoidmine
- patsiendiga **aktiivse kontakti** hoidmine
- patsiendile **sobilike ravieesmärkide** püstitamine
  - ✓ Kainus
  - ✓ Alkoholitarnitamine sageduse ja koguste vähendamine
- erinevad teenused remissiooni tagamiseks
- relapsi korral patsiendi motiveerimine **pöörduma tagasi ravile**
- võimalusel ja patsiendi nõusolekul patsiendi **lähedaste kaasamine** ja vajadusel kaassõitlastele teenuste pakkumine
- Patsiendi “jälgimine” ja **toetamine 1–3 aasta jooksul** peale aktiivravi lõppu

Ravijuhendi peamised soovitused perearstile

- Hinda patsiendi **alkoholitarvitamise harjumusi** AUDIT (AUDIT-C) testiga
- Alkoholi ohustava ja kuritarvitamise korral kasuta **lühisekkumise meetodit**
- Alkoholisõltuvuse ravi alusta **madalama intensiivsusega sekkumistest**
  - ✓ vaimse tervise õe nõustamine,
  - ✓ psühholoogi nõustamine,
  - ✓ grupiteraapiad
  - ✓ AA grupp
  - ✓ eneseabi meetodid (nt veebipõhine, www.alkoinfo.ee)

Ravijuhendi peamised soovitused perearstile

➤ **Vajadusel lisa**

- ✓ võõrutusravi
- ✓ farmakoterapia
- ✓ psühhoteraapia
- ✓ sotsiaalne nõustamine

➤ **Soovitud ravitulemuse puudumisel ja/ või**

- ✓ kaksikdiagnoosiga patsiendid
- ✓ tüsistunud ravijuhtumid
- ✓ segakasutajad

suuna patsient edasi psühhiaatrilisse eriarstiabisse

Ravijuhendi peamised soovitused **eriarstiabi teenuse osutajale**

➤ **Üldjuhul ambulatoorne ravi**

- ✓ erineva intensiivsusega psühhosotsiaalsed sekkumised
- ✓ farmakoloogiline ravi
- ✓ lähedaste kaasamine patsiendi nõusolekul

➤ **Vajadusel ambulatoorne või statsionaarne**

- ✓ katkestusravi
- ✓ võõrutusravi

Uuring 2015 suvi: tervishoiuteenuste osutajad, alkoholisõltlased, patsiendid

➤ Keegi ei taha seda probleemi tunnistada

- ✓ Alkoholi liigtarvitamise varajane avastamine, ühiskonnas stigmatiseerimise vähendamine

✓ Patsient pole motiveeritud ravi alustama, madal eneseusk

- ✓ Lühisekkumine, kaassõltlaste nõustamine, erinevad teenuste pakkujad

✓ Perearstil/pereõel puuduvad oskused selle haigusega patsientidega tegelemiseks

- ✓ Programmi raames pakutavad erinevad koolitused

✓ Perearstidel puudub aeg alkoholisõltuvusega patsientidega tegelemiseks

- ✓ Nõustajateks on pereõde, vaimse tervise õde, psühholoog

Toetuse andmise tingimused programmile “Kainem ja tervem Eesti”

3. Teadlikust suurendavad tegevused

Vähendada stigmatiseerimist ja suurendada teadlikust alkoholi liigtarvitajate ja alkoholisõltlastega kokkupuutuvate, erinevate valdkondade esindajate seas, et nende kaudu motiveerida liigtarvitajaid pöörduma abi järele.

Toetuse andmise tingimused programmile “Kainem ja tervem Eesti”

Teadlikust suurendavad tegevused

- uuring tervishoiutöötajate ja patsientide hoiakutest seoses alkoholi liigtarvitamisega ja takistustest ravile pöördumisel – suvi 2015
- juhendmaterjalid ja koolitused
  - ✓ tervishoiutöötajatele
  - ✓ sotsiaaltöötajatele
  - ✓ lastekaitse spetsialistidele
  - ✓ töötukassa spetsialistidele
  - ✓ etc
- teavituskampaaniad ja konverentsid kitsamale ja laiemale auditooriumile
- veebipõhine teavitus

Parem ´oita kui oiata!
Lõuna - Eesti vanasõna

Alkoholi kuritarvitamise ja alkoholsõltuvuse
ennetustegevus, **sõelumine ja lühisekkumine**
üldarstiabis on teaduslikult tõestatud
efektiivseim meetod, vähendamaks üksikisikule
ja ühiskonnale tekkivat kahju alkoholi
liigtarvitamisest

Parem hilja kui mitte kunagi!
Lõuna-Eesti vanasõna

Erinevatest omavahel integreeritud psühhosotsiaalistest sekkumistest koosnev alkoholisõltuvuseravi on teaduslikult tõestatud kuluefektiivne meetod, vähendamaks alkoholi kuritarvitamisest tekkivaid kahjusid ühiskonnale ja üksikisikutele.

**Kainem ja tervem Eesti -
õnnelikum elu meile
kõigile**

**Täna kuulamast!
jane.alop@tai.ee**